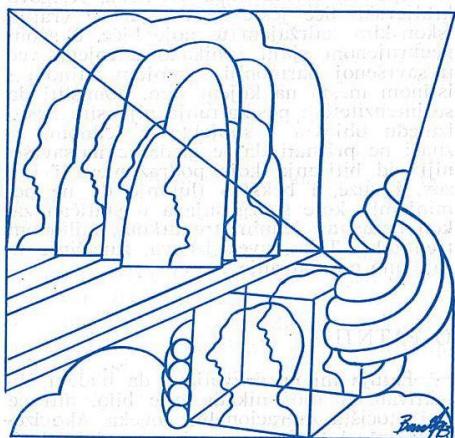

olga ostojić-belča

ZAUStAVITI VETAR

LETO. Dugo očekivano, sa uzdržavanim ushićenjem i dosta pritajenog straha, leto je najzad počelo. Odrvenih udova i zaustavljenog daha, još mu ne pristupamo, plašći se da čemo ga okrnjiti, jer mu nismo dorasli, još nedovoljno pripremljeni, kao da čekanje ne traje dovoljno dugo. (A strah je opravdan, zar nismo već jednom, radajući se, na isti način načeli svoj život, čije smo nedelje, mesece i leta proigrali svojom neumerenošću.) Već godinama, koliko traje svest o tome, ono se neminovalo smenjuje sa drugim godišnjim dobima. Zajedno se sa njima beznadežno raščlanjuje, počev od tromesecnih perioda, na sve manje jedinice, čak do sićušnih vremenskih atoma čije se prolazanje može pratiti golim okom, očajnički i nemoćno. O, samo kad bi stalo, uokvirilo se i stalo, pretvoreno u godinu! Da li je negde, gde leto duže traje, i vreme zaustavljeno ili bar produženo? Opsene blagog podneblja, opsene nežnog doba, dečje opsene. Zar niste kao dete verovali da će vetr stati, ako se poseku dvoredi, jer je u njihovim krošnjama naj-ocijite prisutnan?

Ali ono ne miruje. Kao da se u prostoru, ne više u vremenu, događaju sa letom dve suprotne računske radnje — deljenje i množenje. Deljenje, koje ide do sićušnog elementa leta — glasa ševe u visini, kratkog udisaja s pola pluća, sparnog vazduha i prašine na putu i množenje leta koje se prividno tromo kreće kroz ravnici i vuče sa sobom ostale delove godine, nastavlja ih jedan na drugi, neprestano ih ponavlja do pune mere ljudskog života.

Sat na trgu, sat na tornju i na kuli, prati nas iz grada u grad i vreme se ostvaruje izvan nas, u onim trenucima kada ga is-

ključimo iz svog bića. Samo za kratko odija se o debele zidove kamenih kuća i ne dodiruje platno koje nas obavlja — one bele plahte u mediteranskim sobama, pod kojima spavamo, ili vodimo ljubav, u polumraku što miriše na lavandu, dok se napolju iza drvenih kapaka gubi vreva južnjačkog grada. Ako se otvore kapci iznad uske uličice, u procepu između dveju kamenih kuća može se videti more. Noću otvaramo kapke i nagib grudi naležemo na sveži, debeli stoljetni zid i gledamo između kuća more koje sada nije plavo, već ima onu olovno srebrnu boju što ju je Vermeer video na severu, u delfskoj luci — ali usred dana.

Potom se vraćamo ravnici koja nas privata i uljuljkuje žegom, ali nam pritom uliva poštovanje strogošću svog horizonta. Polako, primiču se one nedelje pred početak jeseni, kada se vreme smiri i pritaji, jer je leto prestalo da bude onako histerično vreme. I vi šumovi, malaksali, razneženi predskazanim promenama, padaju na pola puta od nas. Nedelje se zatim pretvaraju u obične dane i gotovo, jesen skoro dodiruje našu terasu. Pobeđeni nežnošću tog susreta, uskoro ćemo prestati da se borimo. Nećemo pokušavati, bar za kratko da posećemo krošnje drveću kako bi se zaustavilo kretanje. Dok se trudimo da proniknemo ravnici, pod našim pogledom širina se pretvara u bezdan. Bezdan prostora pretapa se u bezdan vremena. I svest o tome nagoni nas da, gazeći žuto lišće u aleji, sabiramo sve laži svoga života.

SENI NAŠIH POZNANIKA. Jedino gospodar snova, ironičan ponekad, pretura po našoj prošlosti i dovodi u sadašnjost osobe koje smo nekada poznavali, koje su imale neki znacaj u našem nekadašnjem životu (oh, vi koji ste vladali!) i dodeljuje im drugostepene uloge u predstavama njihovih ličnih drama, od kojih smo samo malo udaljeni, poluposmatrači, polugosti. U takvom položaju možemo i sami da budemo ironični. Smrt za nas nema apokaliptične crte, jer trideset nam je godina i samo mali broj nama poznatih zašao je u senku. Čak su pri tom bili dovoljno daleko od nas, da bi već i samo vreme sprečilo naše učešće u obredu. Našli su se podalje od nas, umorani, i nedra zemlje otvorila su se blago — oni su samo imali da se diskretno spuste i počinu.

A onda, ružno, protiv svih običaja, jedan rođak se obesio. Otišao je brutalno, sa lancem svog psa čuvara, vezanom oko vratu. Ovaj odlazak, grub i silovit odavao je, možda, čovekovu želu da počnemo razmišljati o njemu, mada to i nije bio njegov način. Da li je hteo, rešavajući svoje probleme jednim grčevitim strahotnim trzajem, pod gredama stare konjušnice, da nam svojom slikom dozove u sećanje, seni onih koji još nisu umrli, ali su, izgubivši se iz našeg vidokruga, isčezli iz našeg života?

Tako se, iznenada, iz tannih kutova u kojima su bila zaturena, pojavljuju lica starih poznanika. Nameće se želja da upoznamo njihove efemerne istorije koje su nam izmakle i sagledamo topografiju njihovog sadašnjeg života. Pojedinačne sudbine razudile su se putem udaja i ženidbi, rađanja, selidbi ili čak smrti, ali to je razudivanje predstavljalo ponekad prelazak u neko konačno, nepokretno i ograničeno stanje. Događaji njihovih života beznadežno su se trošili, progravali se jedan za drugim. Ljudi su u njima formirali svoj konačni, nepokretni lik i u nedostatku zbijanja koja bi ga menjala ostajali u njemu do smrti.

LICA KUĆA I ŽENA. Ne govorim o kućama našeg detinjstva koje su već srušene, niti o ženama koje su umrle mlade. Mi malo ne verujemo u to. Ništa o fasadama iz kojih stanujemo u starim delovima grada, o ženama koje srećemo svakodnevno, kao deo svog života — one su suviše blizu da bismo ih sagledali. Pred njihovim licima, podmlaćivanim svakoga dana i svakog potečećim novim slojevima boje, naša imaginacija presušuje. Oni su prisutni.

Ali onaj prostor iznad Crkvice, mala visoravan na kojoj je uvek brisao vetr i gde ste mogli da osluškujete vreme, nestao je.

Kada se popnete stepeništem i dok još potkušavate da uhvatite grudima vazduh, zastajete, zaboravljajući na svoju namjeru — neko je odsekao stopala velikom limenom Hristu raspetom kraj Crkvice! Taj utisak zatim prelazi na prizor u pozadini, naselje vikendica kakvo vam mašta teško može dočarati. Slepjene jedna uz drugu, odvojene samo malim bednim vrtovima, one su ipak tako raznovrsne — slike duša svojih vlasnika. Namazane, a ne obojene, kačiperne, izlepljene keramičkim pločicama, sa dokstatima plastičnih krovova, štrećci, kreveteljeći vam se u lice, inateći se, same svoji gospodari, one su ovde kao neumitnost. A male vinogradarske kuće, gotovo skrivene krošnjama drveća, koje su se trudile da očima svojih verandi obuhvate grad? Sada su sasvim nevidljive, ugušene, prepustene arheologiji, čak i ne pokušavaju da dođu do vazduha. Rezignirane, čak se i ne propinju da sagledaju grad. Samo tvrda vegetacija koja ih okružuje još diše na pola pluća. Ali prostor, kao odmoriste vremena, sasvim je isčezao sa površine zemlje.

Prolaznost na licu žena različito je vidljiva, zavisno od njihovog karaktera. Duboke bore intenziteta, koje sabremo u starosti, podočnjaci probdevenih noći, reda ili gušća zamračenost duše, rezultat su života do koga će mnoge žene, prebirajući ukocenim prstima po računaljci, dolaziti u stvari.

Ali ova žena koja sedi pred mnom, ruku prekrštenih na krilu, zove se Kristina i ime joj potpuno odgovara. Kada biste je videli, ako ste žena, poželeli biste da ostanite kao ona. Dok njene oči, neznačnih trepavica i glatkih kapaka koji se ne nabiraju, već kao kod lutke uvlače u duplje, ipak žmirkaju prema svetlosti, vi shvatate da ni u mladosti nije bila lepa, već samo lepuškasta. Nikad naročito značajno, ovo lice potpomognuto limfom, oslobođeno senke, sasvim je blago i bez oštreljih bora. Vreme nikada nije imalo priliku da se ustremljuje na njega kljunom grabljinice. Krilo vremena koje ga je dotaklo u letu bilo je meko kao krilo goluba.

Na jednoj kosi jugozapadno od tvrđave, na mestu gde se grad i ne naslučuje — vide se samo polja i vinogradi, a tvrđava izgleda udaljena jedva tri stotine metara — nalaze se dve izgubljene vile. Jednoj od njih, okruženoj nekada ograđenim velikim imanjem, ne možete prći od pola tuceta malih crnih pasa, tako besnih kao da su njihova mala tela nastanjena zlim duhovima. Možete ostati samo na mestu gde se naslučuje kamen nekadašnje kapije, ovenčane starom podivljalom ružom. Tvrđava je gotovo na vašem nivou i razdaljina od dva kilometra gubi se u bezdanu koji se dà prekoračiti, a vinogradi se protežu ka horizontu, večno nevidljivom i plovom, bilo od magle, dima ili prašine. Malo dalje od kuće pasu koze i kokoši današnjih njenih stanovnika, dok ovi svoje lice kriju iza zamčenih i razbijenih okana verande. Dok stojite nepokretni na bivšoj kapiji, vaše oko malo bolje uočavate detalje koji su nastali zahvaljujući nečemu što se obično naziva »zubom vremena« — izvaljene opeke, polomljeni krov, koji se jedva vidi od veličanstvenih hrastova, preostalih od stare šume da štite ovaj dom. U nedoumici ste da li vreme zaista ima ovako okrutne zube jer sto metara dalje je druga kuća, odavno nestanljena, približno iste starosti, i vi nehotice pravite poređenja. Ona nikada nije bila velelepna, ali ostavljena na miru, samo se malo rasušila na suncu i posivila od kiše i ako želite možete posle dva dana čišćenja stanovati u njoj. Malo je zamišljena, ali čelo njene verande gleda vedro kice gospode Kristine.

Ali to još nije odgovor na naše pitanje. Da li vreme brže prolazi ako živimo intenzivno i bez predaha, bez intermeca potrebnih za razmišljajne, za svest o samom sebi, ili ako ga provodimo u dokolici i monotoniji, u dugom razmišljaju među zidovima izmišljenog manastira, u eventualnom čekanju da se nešto dogodi, znajući ipak da se, usled biološki utvrđenog, možda urođenog ritma našeg bića, ništa ne može dogoditi?